

V Klecanech vyzkoušejí nové očkování

AD centrum, tedy středisko zaměřené na Alzheimerovu nemoc, vzniklo letos v klecanském Národním ústavu duševního zdraví. Setkává se v něm špičkový výzkum s odbornou péčí o pacienty i jejich rodiny.

JAN ČERVENKA

V e světě už proběhly pokusy s očkováním proti beta-amyloidu – bílkovině, která při Alzheimerově nemoci zanáší mozek. „Očkování vyčistilo patologické násoy v mozku u myši. Bohužel nemělo léčebný účinek,“ popisuje docent Aleš Bartoš z AD centra

jednu část výzkumu při hledání léku proti onemocnění.

Zdejší vědci se proto zaměřili na další „špatnou“ bílkovinu v mozku zvanou tau-protein a na bílkoviny zvané neurofilamenta, které se podílejí na stavbě nervové buňky.

Původně neměli dostatek prostředků na výzkum očkování. Zajímalo je, jaká je imunitní situace bez očkování. Zkoumali protilátky proti tau-proteinu a neurofilamentům a zjistili, že v mozkomíšním moku v blízkosti nervové soustavy jsou tyto protilátky zvýšené právě v případě Alzheimerovy nemoci.

Očkování pro 138 pacientů

Situace se změnila a Národní ústav duševního zdraví se od příštího roku zapojuje do nové mezinárodní studie. Do ní se plá-

nuje přijmout 138 pacientů, kteří se budou očkovat proti tau-proteinu.

„Po očkování se zvýší hladina protilátek, které podporují jeho vyčištění z mozku. Pacient dostane celkem osm podkožních injekcí v průběhu trvání studie,“ popisuje docent Aleš Bartoš.

Přístroj k posilování paměti

V příštím roce zřejmě nabídne centrum pacientům ještě unikátní přístroj, o jehož zapůjčení se jedná. Kombinuje metodu vnější stimulace mozku a tréninku poznávacích schopností.

„U tohoto přístroje je zatím na menším vzorku ověřeno, že pomáhá zlepšit paměť a další poznávací funkce v raném stadiu choroby. Stimuluje šest vybraných mozkových částí. Vycházíme z předpokladu, že stimulace zvýší množ-

ství neuronů v postižené oblasti. Je však vždy třeba tuto stimulaci individuálně přizpůsobit. Pacient pak několik týdnů denně dochází na sezení, během něhož jsou tyto části mozku stimulovány a on zároveň řeší nejrůznější úlohy zaměřené na paměť, pozornost, slovní zásobu a podobně. Přístroj je zatím v Evropě jen pár, v Česku doposud žádný,“ popisuje Hana Orliková, která se podílí na přípravě výzkumné studie.

Péče na jednom místě

Kromě výzkumu má samozřejmě AD centrum také část pro diagnostiku a léčbu Alzheimerovy nemoci. Ambulance přijímá nové pacienty do dlouhodobého sledování. Na jednom místě je soustředěna péče lékařská, psychologická a sociální. Neurolog, geriatr nebo psychiatr nabízejí vyšetření

zaměřené na ověření poruchy paměti a zjištění její příčiny, na což může navázat léčba. Úkolem lékaře je odlišit rozvíjející se demenci od jiných poruch. Laik může demenci snadno zaměnit s depresí, která se ve stáří může projevovat také opakovanými stížnostmi na různé fyzické bolesti, apatii nebo poruchami spánku. U demence je zase potřeba upřesnit, o jaký typ se jedná.

Pokud je u pacienta diagnostikována Alzheimerova nemoc, může využít nově vzniklý denní stacionář. „Je určen pro pacienty v počátečním stadiu onemocnění. Chceme udržovat a posilovat zachované schopnosti a také nabídneme postupy, jak si poradit v běžných činnostech života se ztrácejícími se duševními schopnostmi,“ popisuje vedoucí stacionáře Jakub Sobotka.

Důležité je zapojení sociálních pracovníků, kteří o pacienta pečují po dobu, kdy je schopen fungovat samostatně, i ve stadiu, kdy nemoc pokročí. Poskytují poradenství například při umístění nemocného do nevhodnějšího zařízení.

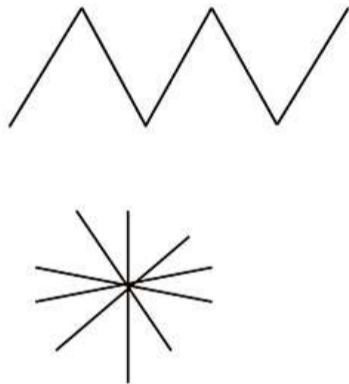
Zapojení rodiny

V AD centru pomáhají rovněž rodině nemocného. „Porádáme setkání, na nichž si pečující rodiny povídají o svých zkušenostech, a lépe se tak vyrovnávají s onemocněním blízkého člověka. Mezi nejčastější témata patří například otázka kam a v jaké fázi umístit blízkého, když už je vyžadována neustálá péče a nemoc postupuje, a také, na co mají nárok od státu, pokud chtějí s nemocným zůstat doma,“ říká Jakub Sobotka.

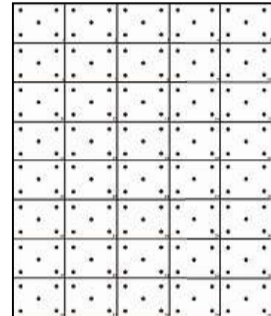
Sestavte obrázek z pěti čar

Máte dvě minuty na to, abyste nakreslili co nejvíce obrázků, které se skládají přesně z pěti rovných čar a mohou, ale nemusí nic znamenat. Vidíte dva příklady – hvězdu a „klikatici“, kreslete tedy už něco jiného. Pokud nakreslíte dva stejné obrázky, jenom jinak pootočené, počítá se jen jeden z nich. Za hraniční mez počátku Alzheimerovy nemoci se považuje nakreslení pěti a méně správných obrázků.

příklady

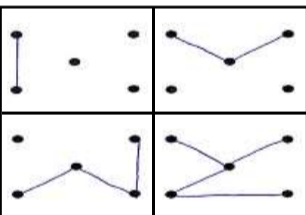

Spojte dva a více bodů

V připravené tabulce obsahující obdélníky s pěti body uvnitř vytvořte za dobu tří minut co nejvíc různých obrázků spojením dvou až pěti těchto bodů – čtyři příklady vidíte. Za hraniční mez počátku Alzheimerovy nemoci se považuje nakreslení sedmnácti a méně správných, neopakujících se obrázků.

příklady

Kreslení hodin

Úkolem testované osoby je v krátkém čase (1 až 3 minuty) nakreslit hodiny, tedy ciferník a všechna čísla na něm, a k tomu zakreslit ručičky tak, aby ukazovaly požadovaný čas, třeba 23.20. Pokud v kresbě nejsou splněny všechny podmínky (na ciferníku není správně zakresleno všech dvanáct čísel, není odlišena malá a velká ručička a hodiny neukazují určený čas), považuje se to za hraniční mez počátku Alzheimerovy nemoci.

Zdroj: Národní ústav duševního zdraví

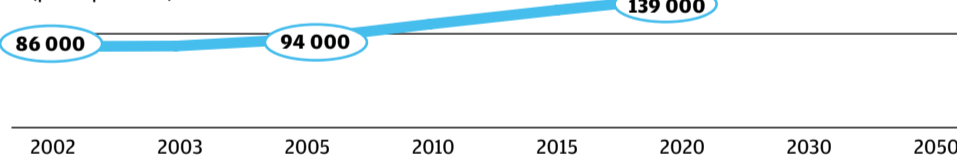

Varovné příznaky plíživého nástupu Alzheimerovy nemoci

- Výpadky paměti, které ovlivňují běžný život
- Problémy s vykonáváním běžných činností
- Potíže řeči
- Časová a místní dezorientace
- Špatný nebo zhoršující se racionální úsudek
- Problémy s abstraktním myšlením
- Zakládání věcí na nesprávné místo
- Změny v náladě nebo chování
- Změny osobnosti
- Ztráta iniciativy

Předpokládaný vývoj počtu pacientů s Alzheimerovou nemocí v ČR

(počet pacientů)

Pečovatel musí vidět, co někdy vidět není

Středisko Diakonie Českobratrské církve evangelické v Krabčicích nedaleko hory Říp poskytuje služby také 57 seniorům s Alzheimerovou nemocí. Za každým je potřeba stále vidět jeho jedinečný příběh, říká ředitel zařízení Aleš Gabrysz.

JAN ČERVENKA

LN Co vlastně dnes obnáší péče o klienty s Alzheimerovou nemocí?

Již v roce 1996 jsme vytvořili první specializované oddělení pro lidi s Alzheimerovou nemocí. Cílem bylo vytvořit místo, kde co nejvíce omezíme rušivé vlivy vnějšího prostředí a naopak budeme maximálně vnímat potřeby a možnosti klientů. Klademe co největší důraz na to, aby bylo možné u nich co nejdéle udržet nejvyšší míru soběstačnosti, a za všemi stále vidíme jedinečné lid-

ské bytosti. Tento na první pohled možná banální fakt je velice důležitý. Dost často se bohužel u pomáhajících jednotlivců, ať již lékařů, zdravotních sester, nebo dalších jednotlivců, či dokonce institucí lze setkat s určitým typem lhostejnosti, kdy argumentují ve smyslu „ono je tomu pacientovi stejně jedno, co dělá, jak se obléká, rozhoduje, včtyř si to ani neuvědomuje“. Podobný přístup je doslova rakovinou důstojné pomoci. Ano, lidé s touto nemocí častokrát působí na neznalého, že nereagují na dění okolo sebe, že je jejich vnímání zastřeno. Právě proto je na všechny, kteří se podporují lidem s Alzheimerovou nemocí účastní, kladen vysoký nárok na zralost a schopnost vidět to, co vidět někdy není.

LN Je podle vás péče o lidi s Alzheimerovou nemocí u nás srovnatelná s vyspělými státy?

Léčba v Česku je dle mého srovnatelná s léčbou ve světě. Existující léky bohužel neprodlouží život pacientů, ale dokážou oddálit nejzávažnější stadia onemocnění, zlepšit paměť, kvali-

Aleš Gabrysz

FOTO ARCHIV

tu života a soběstačnost nemocných a snížit zátěž pečovateli. K léčbě patří také třeba trénink paměti, ošetřovatelská péče, stimulace mozku, úprava dietního a pitného režimu.

LN Proč je zachování co největší samostatnosti jednotlivých klientů tak důležité?

Sociální služby obecně slouží mobilizaci člověka, jenž z různých důvodů potřebuje podepřít. V práci se seniory se proto soustřeďuje na maximální zachování soběstačnosti. Aktivitu vnímáme jako přirozenou součást života. Lidé s Alzheimerovou nemocí zapojujeme do spolupráce s chodem domácnosti. Právě koncept bydlení v malých skupinách – domácnostech – je nosným prvkem práce Diakonie v Krabčicích. Nevytváříme umělé programy, i když mají v mnoha oblastech také rehabilitační charakter. Zapojení uživatelů do pomoci s chodem domácnosti u nás považujeme za vhodnější. Příprava stolování, umývání nádobí, pomoc s praním osobního prádla... To jsou příklady, jak se klienti účastní běžných činností. My jim při tom samozřejmě dáváme nezbytnou míru podpory.

Akcent na domácí prostředí je ovšem klíčový. To nelze vytvořit bez kousků domácnosti lidí, kteří k nám přicházejí. Pokud je to jakkoliv možné s ohledem na velikost pokoje, podněcujeme rodiny a jejich blízké, aby přivezli oblibe-

né knihy, kreslo, obrazy a podobně. Chceme minimalizovat změny prostředí, které u lidí s Alzheimerovou nemocí vyvolávají pocit nejistoty.

LN Dlouhodobě se také soustřeďujete na stravování, podíleli jste se i na programech, které měly za cíl připravit vhodné jídlo i pro klienty s velmi sníženou mírou samoobslužnosti...

Podávat jídlo lze mnoha způsoby, my jsme si vybrali koncept bon appetit – radost z jídla. Klade důraz na tempo podávání jídla, které se plně odvíjí od iniciativ klientů. Dále se zaměřuje na aranžmá místa, kde jídlo podáváme, abychom umožnili maximální soustředěnost uživatelů. Jednou z charakteristik Alzheimerovy nemoci totiž je ztráta koncentrace a tendence k jiným činnostem. Například v Belgii užívají pro zvýšení koncentrace kontrastů bílého stolu a červeného jídelního servisu, to přináší nejlepší výsledky.

Právě aranžmá prostředí je významné, proměňuje chování strážníků. Vezměte si například

oběd doma, u rodičů nebo ve špičkové restauraci. Všude se budeme chovat jinak v souladu s prostředím. Jestliže vás při stolování provází rozhlas či sledování televize nebo diskuse o uprchlících, možná vše zvládnete a přitom jste si možná vědomi i toho, co jíte. Nicméně u lidí s Alzheimerovou nemocí již tyto ruchy prostředí pozornost významně rozptylují. Samozřejmě vedle prostředí a formátu stolování je klíčové samotné jídlo, chutné, voňavé a hodnotné.

LN Co nového chystáte do budoucna?

Plánujeme rekonstrukci dalších Váček, což jsou specializovaná prostředí pro péči o klienty s Alzheimerovou nemocí certifikovaná Českou alzheimerovskou společností. Připravujeme také vybudování relaxační koupelny, která v jiné oblasti bude podněcovat smysly našich klientů. Pokud se nám naše záměry vydaří, nabídneme uživatelům v České republice unikátní komplexní projekt, od rážející naše a zahraniční dlouholeté zkušenosti.